

Vanhustyön työparipilotti

Nelli Haapala

Oma ajatus työparityöstä

- Työparityö ideana hieno vastaus haasteellisissa elämäntilanteissa elävien sosiaalityön asiakkaiden tueksi
- Hyvä tilaisuus opiskelijalle päästä mukaan seuraamaan sosiaalityön ongelmratkaisuprosesseja
- Olin ajatellut, että kunnat tarttuisivat vanhustyön työparitoimintaan sen pilottivaiheessa rohkeammin

Mitä on työparityö?

Yleisiä tavoitteita työparitoiminnalle:

- turvata ikäihmisille, perheille ja yhteisöille riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tilanteissa, joissa paikallinen peruspalveluvarustus ei riitä
- luoda rakenne, joka mahdollistaa menetelmällisen ja kokemuksellisen osaamisen lisäämisen ja välittämisen kuntiin
- rohkaista kuntia käyttämään hyväkseen työparimahdollisuutta aikaisempaa enemmän omin voimin ja oma-aloitteisesti (työparin järjestäminen kunnan sisäisesti)
- Työpariapua antavien työntekijöiden pitäminen mukana käytännön sosiaalityössä ja tietoisena nykyisistä sosiaalityön haasteista

(PaKaste loppuraportti 2011, Poske)

Työparityön tarve Lapin kunnissa

- Lapin kunnissa pulaa henkilöstöresursseista ja muutenkin ulkopuoliselle avulle tarvetta
- Sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus suuri.
- Pulaa riittävän kokeneista työntekijöistä
- Kokenutkin sosiaalityöntekijä voi tarvita työpariapua vaikeissa lastensuojelukysymyksissä
- Kunnat pieniä, ja ongelmana usein, että kaikki tuntevat toisensa. Työparin apua voidaan tarvita esim. tulehtuneiden, jopa kriisiin ajautuneiden asiakassuhteiden tukemisessa ristiriitojen ratkaisemiseksi ja sovitteluksi
- psykososiaaliselle työlle ja työntekijöiden tukemiselle tarvetta. Menetelmäapua ei juurikaan kaivattu (sen välittäminen yksi työparitoiminnan tavoitteista)

(PaKaste loppuraportti 2011, Poske)

Viranhaltijaoikeudet

- Työparilla ei ole viranhaltijaoikeutta. Pitäisikö olla? argumentteja puolesta ja vastaan:
- Viranhaltijaoikeuksien puolesta oltiin yleensä tilanteissa, jolloin kunnassa työntekijä on epäpätevä tai kokemus ei riitä prosessin hoitamisessa
- Viranhaltijaoikeuksia vastaan: ulkopuolinen työpari voi saada prosessin paremmin käyntiin (kunnan työntekijään/päätöksentekijään kohdistuva mahdollinen kritiikki), työparin rooli on tällöin konsultatiivinen, jolloin paino työn kehittämisessä. Täysi virkavastuu veisi kehittämistyöltä huomiota. Ulkopuolinen huomaa prosessissa erilaisia asioita, kun kunnan työntekijä.

(PaKaste loppuraportti 2011, Poske)

Työparin tarve työntekijän näkökulmasta

- Työntekijät kokevat olevansa yksin asiakasprosessin kanssa
- Kaivataan ammatillista tukea: dialogisuus, asioiden jakaminen, kollegiaalisuus
- Työpari näkee asiat etäämmältä ja tuo erilaisia näkökulmia asioihin (esim. tunteita herättävissä lastensuojelun asiakastapauksissa)

(PaKaste loppuraportti 2011, Poske)

Tavoitteiden toteutuminen

- Työparitoimintaan oltu kunnissa poikkeuksetta tyytyväisiä ja se on tullut todelliseen tarpeeseen
- Jatkoa on toivottu, vaikka toiminta muuttuisikin maksulliseksi
- Enimmäkseen lastensuojeluun liittyvissä asioissa haettu työparista apua
- Ratkaistavaksi kysymys työparin virkavastuusta ja päätösvallasta: tulisiko viranhaltijaoikeuksia myöntää tapauskohtaisesti? Miten asiakasta autetaan parhaimmalla tavalla kussakin yksilöllisessä prosessissa?
- Menetelmäosaamisen välittämisen tavoite ei onnistunut kovin hyvin

(PaKaste loppuraportti 2011, Poske)

Mikä on vanhustyön työparipilotti?

- Tarkoituksena on tarjota kunnan työntekijälle ulkopuolista apua ja tukea kotona asuvien, haasteellisissa elämäntilanteissa olevien ikäihmisten asiakastapauksissa
- Työpari tekee yhteistyötä kunnan työntekijän kanssa ja tukee tätä kehittämään omaa työtään kunnassa
- Pilottiin osallistuvilla [työntekijöillä](#) on sosiaalityöntekijän koulutus sekä muuta hankittua osaamista perustuen gerontologiseen osaamiseen ja psykososiaaliseen työhön
- Asiakaslähtöisyys ja ehkäisevä työ ovat keskeisiä toiminnassa ([Niskala & Kairala 2011, Poske](#))
- Pilotti on osa Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveysterveyst - kehittämisrakenne ja toimintamalli (osa PaKaste-hanketta) ja Lapin sosiaalityön ja sosiaalialan opetus- ja tutkimuskeskus -hankkeisiin. Tavoitteena on muun muassa kehittää ja kokeilla uusia toimintatapoja käytännönopetuksessa ([Kostamo-Pääkkö ym. 2011, Poske](#))

Mistä tarve pilottiin kumpusi?

- Lapin seniori- ja vanhustyön kehittämishanke 2007-2009: Esiin nousi huoli mielenterveys- ja päihdeongelmaisista, yksinäisistä ja väkivallan kohteena sekä perhekriisien keskellä olevista ikäihmisistä
- Kuntien työntekijät kokivat, ettei heidän osaamisensa ja käytäntönsä riitä vastaamaan tarpeeseen
- Osissa kunnista ei myöskään pystytty tarjoamaan kaikkia tarvittavia palveluita, kuten sosiaalityötä, mielenterveys- ja päihdepalveluita

[\(Niskala & Kairala 2011, Poske\)](#)

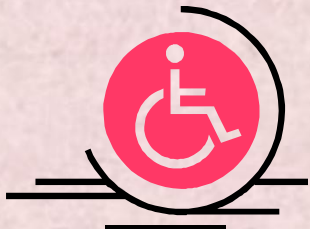
Mitä ovat ikääntyneiden ”haastavat elämäntilanteet?”

- Mielenterveys ja sen häiriöt
- Muistihäiriöt ja dementia
- Ikääntyvien kaltoinkohtelu
- Vammaisena vanheneminen
- Alkoholin käyttö

Koskinen ym. 1998, 138-145

Pajunen 2004, 201

Hänninen & Soininen, 2004, 182

Yksinäisyys, ystävyys-
ja perhesuhteet,
asuminen?

Työparipyyntö

- Vanhustyöhön on laadittu oma työparipyyntölomake, joka täytetään netissä sähköisesti
- Aluksi kunnasta nimetään yhteyshenkilönä toimiva työpari, joka tekee työparipyynnön kysyttyään asiakkaalta siihen luvan
- Vanhustyön työpariryhmä tarjoaa kuntaan työparia 5 vrk sisällä
- tehdään toimeksiantosopimus
- Kunnasta mukana asiakkaan ja hänen omaistensa lisäksi muu verkosto, kuten sosiaalityöntekijä ja eri ammattilaiset tilanteesta riippuen
- Sovitaan tarkemmista käytännön järjestelyistä
- Työpari menee kuntaan noin 2 viikon päästä pyynnön lähettämisestä, jolloin toteutetaan sovitut työmuodot. Tilanne voi vaatia useita tapaamisia
- Dokumentointi tilanteesta yhdessä kunnan asiakastietojärjestelmään asiakkaan suostumuksella

[\(Niskala & Kairala 2011, Poske\)](#)

Työparityön arviointi (vanhustyö)

- Arvioinnin tavoitteet vanhustyön työparipilotissa:

1) Mallin toimivuus (prosessiarviointi)

- Millaisella toiminnalla saadaan vaikutuksia?
- arviointiaineistona esimerkiksi havainnointi asiakastilanteissa ja palavereissa, osallisten ja työparien haastattelut, reflektointi asiakasprosessin päätyttyä, työparipyyntölomakkeet ja päiväkirjat

2) Työskentelymallin vaikuttavuus (realistinen arviointi)

- Millainen interventio vaikuttaa, kenen kohdalla ja minkälaisissa olosuhteissa?
- arviointiaineistona systemaattinen asiakaskohtainen tiedonkeruu

- Opiskelijoilla merkittävä rooli arvioinnissa: Arviointiin ei erillisiä työntekijäresursseja, joten opiskelijat voimavarana. Esim. opinnäytetyön yhteydessä

(Marjaana Seppänen, työpaperi)

Työparipyyntö Kemijärveltä

- Ainoastaan Kemijärveltä on tullut työparipyyntö ja kaksi asiakastapausta ovat nyt työn alla
- Kemijärvellä on käyty useita kertoja viime keväästä lähtien tapaamassa sosiaalityöntekijää ja sairaanhoitajaa, jotka työskentelevät asiakkaiden kanssa ja muodostavat työparin keskenään
- Yksi verkostokokous järjestetty, jonka yksi työryhmämme työntekijä kävi ohjaamassa. Verkostokokous sai hyvää palautetta kokoukseen osallistuneilta
- Työparityö palaverit ovat Kemijärven työntekijöiden mukaan olleet hyviä ja hyödyllisiä. Palaverit ovat kuulemma tuottaneet uusia näkökulmia asioihin
- yleinen tavoite: ehkäisevästi puuttua mielenterveysongelmista kärsivien asiakkaiden tilanteisiin. Ei toistaiseksi ole tavoitteena kehittää mitään erityistä mallia asiakastyöskentelyyn. Toivotaan uusia toimintatapoja käytäntöön.

jatkuu...

Työparipyyntö Kemijärveltä

- Pilotin työntekijöiden osaaminen ja erilaiset näkökulmat tulevat mielestäni yhteistyössä esiin
- Menetelmäosaamisen välittäminen toteutuu mielestäni jossain määrin Kemijärven tapauksessa (uudet ideat): verkostokokous, elämänkulkukaavion ja muiden menetelmien esittäminen,... (vrt. PaKaste loppuraportin tavoitteiden toteutuminen)
- Työpariryhmän työntekijöiltä on saatu uusia ajatuksia käytäntöön
- Vanhustyön työpari pilotin työntekijät eivät ole toimineet vielä varsinaisena työparina. Kemijärven työntekijöitä tuettiin keskinäiseen työpariuteen. Yksi tavoitteista kuitenkin oli kannustaa muodostamaan työparityöskentelymalli kuntien sisällä. Siltä osin toiminta on ollut onnistunutta

Miksi vanhustyön työparipilottia ei hyödynnetä?

- Tiedottamisen puute?
- Eikö ikäihmisten asiakkuuksia pidetä niin haastavina, että ulkopuolista tukea tarvittaisiin? (Lastensuojelun ja vanhustyön luonteet)
- Eikö työparille ole tarvetta? Lapin seniori- ja vanhustyön kehittämishanke 2007-2009 antaa toisenlaisen kuvan
- Onko verkossa täytettävä työparipyyntö kynnys ottaa yhteyttä, liian vaikea, monimutkainen prosessi?
- Vrt. lastensuojelun työparityöhön, pyyntöjä tullut paljon

Opiskelijan rooli

- Osallistua työryhmän kokouksiin ja kuntien mahdollisiin asiakastapaamisiin
- Resurssina arvioinnissa: Havainnointi asiakastilanteissa, osallisten yksilöhaastattelut, reflektointi asiakastilanteiden lopussa. (Seppänen, työpaperi)
- Työryhmän kokousmuistioiden laatiminen, työparipyyntö lomakkeen hahmotteleminen,...
- Seminaarityöt, käytäntö, opinnäytetyöt, esitelmät,...
- On ollut kiinnostavaa olla osana tätä työryhmää. Erilainen oppiminen ja käytännönyhteys!

Kiitos

Lähteet:

- Hänninen, Tuomo & Soininen, Hilikka 2004: Muistihäiriöt ja dementia. Teoksessa Raitanen, Tarjaliisa & Hänninen, Tuomo & Pajunen, Hannu & Suutama, Timo: Geropsykologia: Vanhenemisen ja vanhuuden psykologia. WSOY. Porvoo. 182-192.
- Koskinen, Simo & Aalto, Leena & Hakonen, Sinikka & Päivärinta, Eeva 1998: Vanhustyö. Gummerus. Jyväskylä.
- Kostamo-Pääkkö, Kaisa & Kivistö, Juha-Matti & Pohjonen, Anneli 2011: Sopimus työparityöskenntelystä.
http://www.sosiaalikallega.fi/tyoparit/Sopimustyoparityosta_vanhusty_060411.pdf. Viitattu 03.11.2011.
- Niskala, Asta & Kairala, Maarit 2011: Vanhustyön työparipilotti. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
http://www.sosiaalikallega.fi/tyoparit/vanhusty/Vanhustyon_tyopari_pilotti_huhti2011.pdf. Viitattu 03.11.2011.

Lähteet:

- Pajunen, Hannu 2004: Vanhusten mielenterveydelliset ongelmat. Teoksessa Raitanen, Tarjaliisa & Hänninen, Tuomo & Pajunen, Hannu & Suutama, Timo (toim.): Geropsykologia: Vanhenemisen ja vanhuuden psykologia. WSOY. Porvoo. 193-241.
- PaKaste loppuraportti 2011. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Julkaisematon.
- Seppänen, Marjaana 2011: Vanhustyön työparityö-pilotin arviointi, työpaperi.
- Valokuvat: Nelli Haapala